

Vrijwillige inzet Albrandswaard 2015-2017

Notitie uitwerking Brede Welzijnsvisie

Conceptversie maart 2015

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In juli 2012 heeft de gemeenteraad de Brede Welzijnsvisie vastgesteld. De geformuleerde visie en uitgangspunten vormen de basis voor alle ontwikkelingen op het gebied van welzijn in de gemeente. Belangrijke doelen en uitgangspunten in de visie zijn:

- De burgers van Albrandswaard zijn zelfstandig, zijn zelf verantwoordelijk voor het oplossen van hun problemen en doen mee aan de samenleving;
- Er is sprake van sociale samenhang tussen de burgers van Albrandswaard onderling en binnen de wijken van Albrandswaard;
- Burgers, maatschappelijke organisaties, verenigingen en gemeente zijn samen verantwoordelijk voor het welzijn van de inwoners;
- De gemeente zet haar beleid in ter voorkoming van onbalans op de vijf levensdomeinen en blijft vangnet voor burgers die in een kwetsbare positie zijn gekomen of dreigen te komen.

Met deze doelen en uitgangspunten geeft de Brede Welzijnsvisie invulling aan de missie 'Mensen met elkaar verbinden. Daar maken we werk van.' uit het collegeprogramma 2010-2014.

Het huidige college geeft in het collegeprogramma 2014 – 2018 aan dat de Albrandswaardse samenleving in beweging is en vitaliteit en veerkracht uitademt. Verenigingen, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties en ondernemers zitten vol kennis en initiatieven en zijn trots op wat zij doen. Uitgegaan wordt van de kracht van de lokale samenleving, het maatschappelijk initiatief als vertrekpunt, en het koesteren van de menselijke maat.

Door meer en meer samen te werken, gebruik te maken van eigen kracht en slimme combinaties blijven kansen ontstaan. Zo kan iedere burger, samen met de gemeente, bijdragen aan het versterken van het fundament van de Albrandswaardse gemeenschap.

Een van de uit te werken onderdelen van de Brede Welzijnsvisie betreft het thema vrijwillige inzet. Naast professionele inzet is vrijwillige inzet bij het realiseren van de doelen van de welzijnsvisie een belangrijk middel. In de Brede Welzijnsvisie wordt gesproken over laagdrempelige inzet van mensen en middelen. Tevens is er aandacht voor de vraag in welk geval professionals ingeschakeld dienen te worden en in welk geval het werk al of niet begeleid door vrijwilligers of mantelzorgers gedaan kan worden. Doel van deze notitie is dan ook een aantal handvatten te bieden waarlangs vrijwillige inzet in de gemeente bevorderd kan worden. Daarbij zijn twee elementen belangrijk:

- De samenwerking tussen professionele- en vrijwilligersorganisaties
- De rolverdeling tussen gemeente, instellingen en burgers.

In juni 2013 is vervolgens de notitie "Burgers verbinden, een ontwikkeling" vastgesteld. In deze notitie wordt ingegaan op burgerparticipatie in de vorm van burgerinitiatieven en de wijze waarop de gemeente van deze experimenten kan leren.

Ten slotte is de gemeente sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdzorg, de voormalige AWBZbegeleiding en de uitgebreide participatiewet. Daarmee zijn de drie decentralisaties afgerond. De inzet van gebiedsgebonden- of wijkteams speelt daarbij een cruciale rol. Een van de vraagstukken daarin is de afstemming tussen professionele en informele zorg.

Het doel van vrijwillige inzet in de gemeente Albrandswaard en de rol van de gemeente daarbij formuleren wij als volgt:

Het verhogen van het aanzien van vrijwillige inzet en daar waar mogelijk het stimuleren en faciliteren van de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers. De gemeente voert regie op het vergroten van de zelfredzaamheid van de inwoners.

1.2 Integraal beleid

Deze notitie is op een integrale wijze tot stand gekomen. Belangrijke informatie is gekomen uit de verschillende gesprekken die wij de afgelopen tijd gevoerd hebben met organisaties en sleutelfiguren in de gemeente en een aantal interactieve bijeenkomsten met zowel interne als externe partners. In de bijlagen vindt u hier een overzicht van. Wij noemen er drie:

Discussieavond Breed Welzijn Albrandswaard op 15 november 2011

Netwerkbijeenkomst Vrijwillige Inzet Albrandswaard op 26 november 2012

Annotatie door Stichting Welzijn Albrandswaard (SWA) juni 2014

Tijdens de bijeenkomsten zijn met name de uitgangspunten *verbinden* en *integraliteit* sterk naar voren gekomen en is de basis gelegd voor deze notitie. SWA is gevraagd kritisch mee te denken.

1.3 Leeswijzer

De notitie is als volgt opgebouwd.

Eerst schetsen we kort de kaders waarbinnen vrijwillige inzet en met name vrijwilligerswerk vorm gegeven wordt en geven we een aantal relevante definities (hoofdstuk 2). Vervolgens geven we de huidige stand van zaken in de gemeente. Relevante demografische gegevens en kengetallen ten aanzien van vrijwillige inzet komen aan de orde. Ook wordt een kort overzicht gegeven van de huidige ondersteunende activiteiten met betrekking tot vrijwilligers en mantelzorgers (hoofdstuk 3). Dan beschrijven we in hoofdstuk 4 onze ambities voor de komende jaren op het gebied van vrijwillige inzet en werken we deze uit in een aantal concrete instrumenten en activiteiten. **Als bijlagen vindt u een financieel overzicht, het uitvoeringsplan, een overzicht van geraadpleegde organisaties en hun inhoudelijke bijdragen.**

Hoofdstuk 2 Kaders

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het belang van vrijwillige inzet en worden de kaders en actuele ontwikkelingen vanuit de verschillende gremia aangegeven. Tevens zijn in dit hoofdstuk een aantal relevante definities opgenomen.

2.1 Belang vrijwillige inzet

Vrijwillige inzet heeft een belangrijke plaats in onze samenleving. In bijna alle sectoren zijn vrijwilligers te vinden en leveren zij een grote bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving. Dit is vooral zichtbaar in wijken en buurten en bij verenigingen. Ook mantelzorg, dat gezien kan worden als een bijzondere vorm van vrijwilligerswerk hoewel de meningen over de mate van vrijwilligheid verschillen, is van eminent belang voor de samenleving.

Vrijwillige inzet en gemakshalve nu vrijwilligerswerk genoemd in de gemeente biedt¹:

- de burgers een uitgebreid en divers aanbod van voorzieningen (niet alles kan professioneel betaald worden),
- een hogere kwaliteit van het aanbod van voorzieningen (inzet van extra specifieke kennis, verrichten van uitvoerende taken waardoor een professional tijd heeft voor meer complexe vraagstukken),
- mogelijkheden voor burgers met hun inzet een essentiële bijdrage te leveren aan de samenhang binnen de lokale samenleving. Daarmee vergroten zij de sociale cohesie binnen en de sociale kwaliteit van de samenleving,
- mensen de mogelijkheid om deel te nemen aan diezelfde samenleving en hun eventueel sociaal isolement te verminderen, dit geldt zowel voor jongeren als ouderen,
- mogelijkheden tot zinvolle tijdbesteding, zelfontplooiing, ontwikkeling en in sommige gevallen ervaring op weg naar (weer) betaald werk,
- intermediairs voor participatie en gemeentelijke beleidsvorming (inspraak en schakel tussen burgers en gemeente).

Geschat wordt dat ongeveer 5,5 miljoen Nederlanders een vorm van vrijwillige inzet leveren verspreid over alle sectoren van onze maatschappij. Dit met een geschat aantal van meer dan 1 miljoen fulltime (vrijwillige en mantelzorg) arbeidsplaatsen per jaar en rond 4,7 miljard euro per jaar aan altruïstisch kapitaal². Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) onderscheidt de volgende domeinen: politiek en ideële doelen, arbeidsorganisaties, levensbeschouwing, kinderen (onderwijs, bibliotheek, jeugdwerk), recreatie (cultuur, sport, hobby's), gezondheidszorg en maatschappelijke hulpverlening (ziekenhuis, wetswinkel, telefonische hulpdienst, buddy's).

Mensen motiveren hun deelname aan vrijwilligerswerk op verschillende manieren, de belangrijkste zijn:

- omdat het leuk is en een nuttige vrije tijdsbesteding,
- betrokkenheid bij de plaatselijke gemeenschap,
- affiniteit met de doelstellingen van een organisatie,
- het opdoen van sociale contacten,
- de drive eigen kennis en ervaringen te delen voor een nuttige zaak,
- het opdoen van werkervaring,
- statusverwerving.

¹ Vereniging Nederlandse Gemeenten (2001). *Lokaal Vrijwilligerswerkbeleid. Handreiking voor gemeenten bij het opzetten of herzien van vrijwilligerswerkbeleid.*

² Vrije Universiteit Amsterdam (2011). *Geven in Nederland.*

Hoger opgeleiden blijken vaker actief te zijn als vrijwilliger dan laag opgeleiden. Allochtonen participeren op beperkte schaal binnen Nederlandse organisaties maar zijn wel actief binnen de eigen etnische gemeenschap. Tijdgebrek, vanwege een betaalde baan, is de belangrijkste reden om geen vrijwilligerswerk te doen of om er mee te stoppen.

2.2 Wettelijk kader

Rijk

Voor het stimuleren van vrijwilligerswerk bestaat geen specifiek budget, anders dan in het gemeentefonds. In het verleden heeft het Rijk wel een tijdelijke stimuleringsmaatregel ingesteld. In de periode 2002-2005 zijn in veel gemeenten met extra geld diverse voorzieningen, met name vrijwilligersvacaturebanken opgericht. Ook tijdelijke regelingen als de BOS impuls (om de integratie buurt, sport en onderwijs te bevorderen) en de huidige financieringsmogelijkheden voor combinatiefunctionarissen waar de gemeente Albrandswaard ook gebruik van maakt of gemaakt heeft, zijn in dit kader relevant.

Provincie

Provincies zijn verantwoordelijk voor ondersteunende functies van het vrijwilligerswerk. Hiervoor worden een beperkt aantal expertisecentra gefinancierd. In Zuid Holland is dat JSO, Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling. Gemeenten en organisaties kunnen gebruik maken van de inzet van ondersteuningsuren en -activiteiten.

Gemeente

De gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om de mogelijkheden van lokale vrijwillige inzet te bevorderen en beleid ten aanzien van de uitvoering van het vrijwilligerswerk te voeren (prestatieveld 4 in de Wmo - Ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers, maar ook prestatieveld 1 - Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten). Sociale samenhang ontstaat grotendeels vanuit 'de inzet van de naaste omgeving, zoals familie, burens, vrijwilligers in de buurt of in kerkelijke verbanden of bijvoorbeeld de sportvereniging'³.

De gemeente heeft de regierol bij het stimuleren van vrijwillige inzet. Het is bijna vanzelfsprekend dat de beleidsvoorbereiding samen met externe instellingen en burgers gebeurt. Heel veel waardevolle vrijwilligersactiviteiten en –projecten komen echter voort uit particulier initiatief, soms ook van bedrijven en vaak van groepjes actieve bewoners, kerken, verenigingen etc. en vinden hun weg buiten de gemeente om. Beiden ontmoeten elkaar op het moment dat (al of niet gesubsidieerd) faciliteiten nodig zijn zoals een Verklaring omtrent het gedrag (VOG) voor een vrijwilliger in de jeugdhulpverlening of een vergunning voor het afsluiten van een deel van de openbare weg voor speelactiviteiten tijdens de buitenspeeldag.

2.3 Ontwikkelingen

Vrijwilligerswerk staat onder druk. Vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties kunnen minder goed functioneren doordat zij steeds meer taken en verantwoordelijkheden op zich af zien komen. Ook speelt de vraag wie het straks van hen overneemt. Bij het wegvallen van het vrijwilligerswerk zou de sociale infrastructuur binnen de gemeente enorm worden uitgehold en uitgekleeft. Veel voorzieningen en verenigingen zoals sport- en gezelligheidsverenigingen, het ouderenwerk en cultuur zouden verdwijnen of slechts op een minimumniveau kunnen blijven voortbestaan. Het opvullen van de gaten met professionele krachten is vanwege het kostenaspect geen reële optie. Indirecte kosten zullen dan

³ Sociaal Cultureel Planbureau (2013). *Vrijwillige inzet en ondersteuningsinitiatieven. Een verkenning van Wmo-beleid en –praktijk in vijf gemeenten. Deelrapport vrijwillige inzet en initiatieven.*

toenemen, zoals in de gezondheidszorg door het verminderen van bewegen bij gebrek aan sportvoorzieningen.

De actuele financiële situatie in Nederland waarin de decentralisatie van (grote delen van) de jeugdzorg, de begeleiding AWBZ en participatie naar gemeenten net heeft plaatsgevonden zorgt juist voor een toenemende vraag naar en druk op vrijwillige inzet. Gemeenten moeten met minder budget minimaal dezelfde maar liever kwalitatief betere zorg bieden. Professionele banen vallen weg, betaalde activiteiten en voorzieningen moeten noodgedwongen stoppen. Het beroep op zelfredzaamheid en burgerkracht neemt sterk toe. Onder het mom: "Een vitale samenleving bestaat uit actief participerende burgers, die eigen regie voeren en in het eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Minder overheid en meer eigen regie, mogelijkheden en verantwoordelijkheden van burgers"⁴.

De grootste uitdaging voor gemeenten is daarbij gelegen in het verwelkomen van maatschappelijke initiatieven, ook als die niet 'passen' in het perspectief van de beleidsmakers⁵. Vervolgens bouwen op de kracht van burgers dus en loslaten. Maar daarbij de verantwoordelijkheden van de gemeente ten aanzien van zijn burgers niet uit het oog verliezen. Of zoals het in "Burgers verbinden, een ontwikkeling" is verwoord: de balans vinden tussen burgerkracht en overheidsmacht.

Vrijwilligerswerk in de klassieke vorm, waarbij vaak van generatie op generatie onbetaalde inzet wordt gepleegd binnen een vereniging, is steeds minder vanzelfsprekend en komt steeds minder voor. Vooral jongeren vertonen zappgedrag en stellen eisen aan het verrichten van vrijwilligerswerk zoals: kortdurend anders wordt het saai, je moet er wel wat van leren, in korte tijd aan verschillende werksoorten snuffelen e.d. Maar zij zijn wel degelijk op zoek naar een zinnig invulling van hun stages en hebben de wil ervaring voor later op te doen.

Ook is de relatie tussen de civil society en het bedrijfsleven aan het veranderen. Actuele vormen van vrijwillige inzet zijn in dat kader: maatschappelijk betrokken ondernemen, werknemersvrijwilligerswerk, vormen van vrijwillig of dwingend geleid vrijwilligerswerk (maatschappelijke stages, taakstraffen, onbetaald werk met behoud van uitkering etc.). Maar ook meer oog voor mantelzorg die werknemers moeten leveren in de privésfeer.

Het karakter van vrijwilligerswerk verandert en is al lang niet vrijblijvend meer. Ingeroosterd staan voor het begeleiden van een groep kinderen bij dierentuinbezoek betekent er wel zijn, anders is de teleurstelling groot. Vrijwilligerswerk wordt ook steeds meer ingebed in organisaties waarbij professionals en vrijwilligers in een team samenwerken. Vrijwilligers krijgen meer verantwoordelijkheden en hebben bijv. scholing nodig om hun taken te verrichten.

De hervorming van de langdurige zorg betekent een groter beroep op mantelzorgers en andere betrokkenen. Nu de nadruk meer op zolang mogelijk thuis blijven wonen en op eigen kracht en zelfredzaamheid komt te liggen, wordt het werk van mantelzorgers nog belangrijker en vraagt de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers meer aandacht⁶.

Maar wat ook verandert, de wens van erkenning en waardering bij mensen die zich vrijwillig inzetten is er onverminderd.

2.4 Definities

Burenhulp: 1. het verlenen van mantelzorg aan iemand in de buurt, 2. het gratis verlenen van eenvoudige hand- en spandiensten op buurtniveau door buurtbewoners.

⁴ Vereniging Nederlandse gemeenten (2013). *De vitaliteit van de samenleving. Regisseren en geregisserd worden*.

⁵ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2013). *Vertrouwen in de burgers*.

⁶ Uit Beleidsplan Albrandswaard Wmo 2015-2018.

Burgerinitiatieven: 1. voorstellen van burgers die op de agenda van de gemeenteraad of van de tweede kamer kunnen worden geplaatst als ze voldoen aan vastgestelde procedurele en inhoudelijke eisen, 2. concrete initiatieven, ontstaan vanuit burgers zelf, gericht op het oplossen van maatschappelijke problemen of op het verbeteren van de kwaliteit van de samenleving

Burgerkracht: vermogen van burgers om op eigen initiatief maar zo nodig met hulp van overheid, instellingen en ondernemingen zelf sociale en maatschappelijke problemen aan te pakken.

Gebruikelijke zorg: zorg voor elkaar en voor het huishouden die binnen een huishouden als gangbaar wordt beschouwd; iemand kan alleen aanspraak maken op zorg vanuit de AWBZ of de Wmo voor zorg en ondersteuning die in omvang, duur en/of belasting deze gebruikelijke zorg te boven gaat.

Groene druk: de verhouding tussen het aantal 0 tot 19-jarigen en het aantal 20 tot 59-jarigen. Het is een indicatie voor de verhouding tussen de actuele en de toekomstige beroepsbevolking.

Grijze druk: de omvang van de groep 65+ gerelateerd aan het aantal 20-64 jarigen in die bevolking.

Informele zorg: zorg die onbetaald en niet beroepshalve wordt verricht: te onderscheiden in gebruikelijke zorg, mantelzorg, zelfhulp, vrijwillige zorg en burenhulp.

Mantelzorg: Mantelzorg valt eigenlijk buiten de definitie van vrijwilligerswerk. Het vindt plaats in een informele setting, dat wil zeggen in familieverband, vrienden- of kennissenkring. In die zin ontbreekt het georganiseerd verband. Het onverplichte karakter is in de beleving van mantelzorgers vaak evenmin aanwezig, de verplichting wordt op z'n minst sterk gevoeld vanuit morele overwegingen. Overigens noemen veel mantelzorgers hun zorg vaak juist wel vrijwilligerswerk. Zorg die mensen vrijwillig en onbetaald verlenen aan mensen met fysieke, verstandelijke of psychische beperkingen in hun familie, huishouden of sociale netwerk; het gaat om zorg die meer is dan in een persoonlijke relatie gebruikelijk is; betaling van mantelzorg is in sommige gevallen mogelijk vanuit een persoonsgebonden budget.

Professionals: mensen die werkzaam zijn in een bepaald beroep of specifieke functie waarvoor zij betaald krijgen, dit in tegenstelling tot vrijwilligers.

Respijtzorg: het tijdelijk overnemen van de totale zorg door een professional en/of vrijwilliger wanneer de mantelzorger de zorg een periode niet kan leveren, bijvoorbeeld door overbelast te zijn.

Sociale/maatschappelijke activering: vorm van intensieve individuele begeleiding (georganiseerd door gemeenten, zorginstellingen of welzijnsorganisaties) waardoor mensen op vrijwillige basis nieuwe activiteiten gaan ondernemen en hun isolement doorbreken; kan ook een opstap zijn naar betaald werk; sociale activeringstrajecten worden gezien als eindige trajecten met uitstroom naar activerende arbeidsmarkttrajecten, vrijwilligerswerk zonder begeleiding of zorgtrajecten.

Vrijwillige inzet: maatschappelijke inzet van mensen op vrijwillige basis, zoals het uitvoeren van vrijwilligerswerk, informele zorg of mantelzorg en burgerinitiatieven.

Vrijwilligerswerk: De gangbare definitie van vrijwilligerswerk is "werk dat in enig georganiseerd verband, onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving".

Zelfhulp: vorm van hulpverlening die zich baseert op het uitgangspunt dat mensen in staat zijn zichzelf en elkaar te helpen door bewustwording, uitwisseling van gelijksoortige ervaringen en door het ondernemen van acties.

Hoofdstuk 3 Stand van zaken Albrandswaard

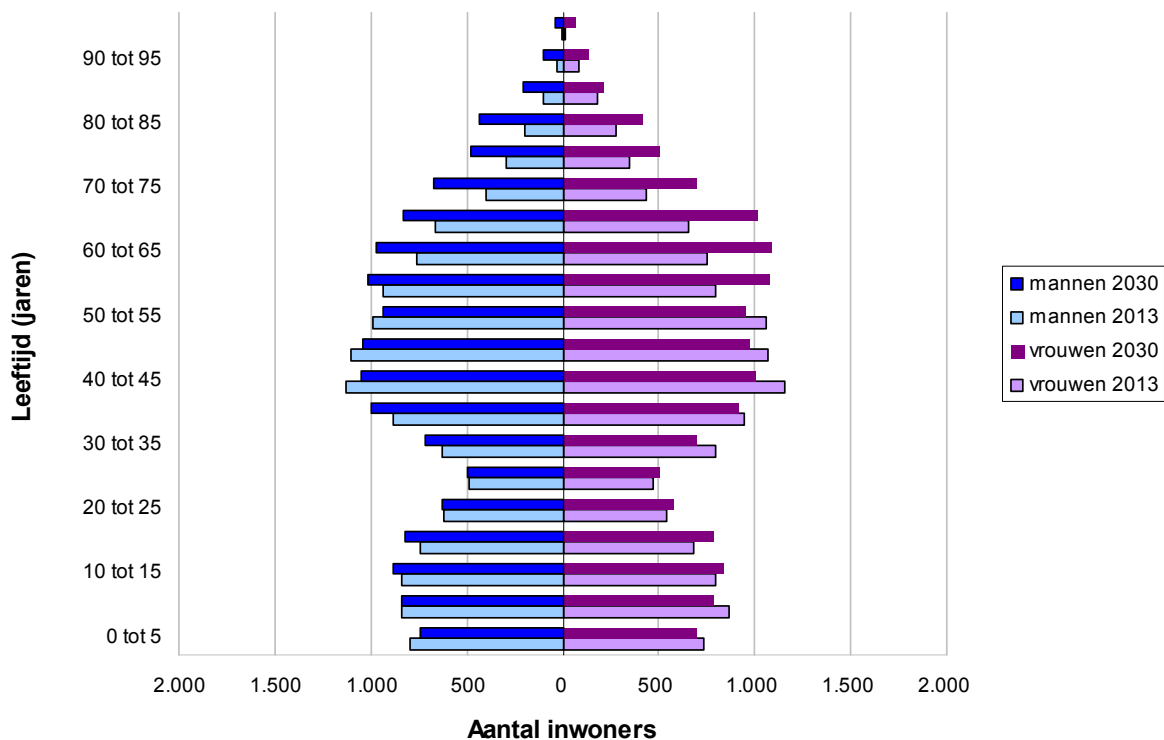
Dit hoofdstuk geeft een kort overzicht van de bevolkingssamenstelling van Albrandswaard en enkele trends die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling, richting en het ondersteuningsaanbod van vrijwilligers en mantelzorgers.

3.1 Demografische kengetallen

Op 1 januari 2014 had Albrandswaard 25.069 inwoners, nagenoeg evenveel vrouwen (12.618) als mannen (12.451). De prognose is dat de gemeente doorgroeit naar een aantal inwoners van 26.400 in 2020 en 27.200 in 2030⁷.

Figuur 1 toont de demografische opbouw van de gemeente. Daarnaast is de verwachte demografische opbouw in 2030 af te lezen. De grijze druk is in Albrandswaard lager dan in de regio en Nederland (24% versus 29 en 28%). De groene druk is in Albrandswaard vergelijkbaar met de regio en Nederland.

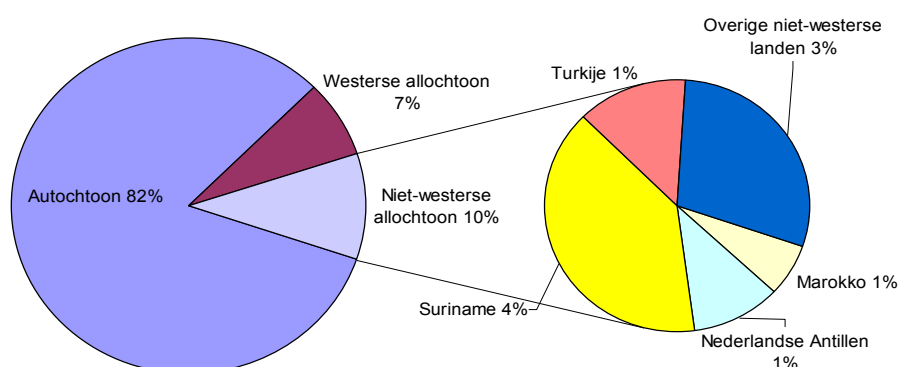
Figuur 1 Demografische opbouw in Albrandswaard op 1 januari 2013 en verwachte opbouw in 2030

De etnische herkomst van de inwoners wordt weergegeven in *figuur 2*. In Albrandswaard heeft 82% van de inwoners een autochtone herkomst, dit percentage is hoger dan in de regio en Nederland (beiden 79%).

⁷ Centraal Bureau Voor De Statistiek (CBS) Statline, 2013

Figuur 2 Etnische herkomst van inwoners van Albrandswaard op 1 januari 2013.

Albrandswaard kent 9.875 huishoudens met een gemiddelde grootte van 2,5 persoon. Dit is iets meer dan gemiddeld in Nederland (2,2). 24% van de inwoners woont in een eenpersoonshuishouden. Dit is lager dan in de regio (30%) en in Nederland (37%). 44% woont in een huishouden met kinderen (landelijk 34%) en 32% in een huishouden zonder kinderen (landelijk 29%).⁸

In Albrandswaard heeft 82% van de 19- tot 65-jarigen een betaalde werkkring, dit is hoger dan in vergelijking met de regio (78%) en landelijk (77%).

3.2 Cijfers vrijwillige inzet

Volgens het CBS telt Nederland ongeveer 6,3 miljoen vrijwilligers. Naar schatting 38% van de Nederlanders heeft in 2012 minstens eenmaal vrijwilligerswerk gedaan. Uit onderzoek⁹ blijkt dat de hoeveelheid vrijwilligerswerk de afgelopen jaren is afgenomen. Gemiddeld besteedt de Nederlander 1 uur per week aan vrijwilligerswerk. De tijd die vrijwilligers gemiddeld besteden aan vrijwilligerswerk is vijf uur per week.

Vergeleken met de cijfers van 2010 zien we in 2012 een daling van het aantal vrijwilligers in vrijwel alle sectoren. In 2010 was het percentage Nederlanders dat vrijwilligerswerk doet 41%. Mogelijk is er een verband met economische crisis en opgelopen werkloosheid (landelijk nu 8,5% van de beroepsbevolking). Ook in andere landen is een afname van het aantal vrijwilligers te zien.

Voor Albrandswaard ontbreken actuele cijfers. Op basis van de landelijke schattingen kan gesteld worden dat ongeveer 9.500 inwoners een keer of meer per jaar vrijwilligerswerk verrichten.

Volgens het SCP waren er in 2008 3,5 miljoen Nederlanders van 18 jaar en ouder die mantelzorg verleenden. Hiervan ongeveer 800.000 kort(korter dan 3 maanden) en niet intensief (minder dan 8 uur); 1,2 miljoen lang en niet intensief; 320.00 kort en intensief en 1,1 miljoen lang en intensief. Dit

⁸ CBS Statline, november 2013

⁹ R. Bekkers (2013) *Hoofdstuk 6 Geven van tijd: vrijwilligerswerk*. In: Schuyt, T., Gouwenberg, B. & Bekkers, T. (red.). *Geven in Nederland 2013. Giften, Nalatenschappen, Sponsoring en Vrijwilligerswerk*. Amsterdam: Reed Business Education.

betekent dat ruim 2,3 miljoen mensen langer dan drie maanden hulp gaven en dat 1,4 miljoen mensen meer dan acht uur per week zorg verleenden. Zo'n 60% van de mantelzorgers die langdurig en/of intensief hulp geven, is vrouw en bijna de helft is tussen de 45 en 65 jaar, 20% is 65 jaar of ouder en 31% is jonger dan 45 jaar¹⁰.

Deze cijfers omgeslagen voor Albrandswaard betekent dat 27% of ongeveer 5.000 mensen van 18 jaar en ouder een vorm van mantelzorg verlenen. Uit het door de GGD RR in 2012 uitgevoerde gezondheidsonderzoek blijkt dat 22% van de mantelzorgers van 19 jaar en ouder zich tamelijk belast tot overbelast voelt door het geven van mantelzorg¹¹.

3.3 Actuele ontwikkelingen Albrandswaard

In paragraaf 2.3. is ingegaan op enkele landelijke ontwikkelingen, met name de decentralisaties en de zich wijzigende verhouding tussen overheid en burgers. Hieronder gaan we in op nog enkele andere ontwikkelingen. Deze zijn (deels) ontleend aan recent verschenen beleidsstukken zoals de Structuurvisie en Waar staat je gemeente.

Per trend schetsen we kort welk effect dit op vrijwilligerswerk en mantelzorg heeft.

Vergrijzing en ontgroening

Hoewel in paragraaf 3.1 is aangegeven dat ernstige vergrijzing van de bevolking zich op korte termijn nog niet aandient mag wel verwacht worden dat de komende jaren veel fitte ouderen zich beschikbaar (kunnen) stellen als vrijwilliger. Velen zullen mantelzorger worden voor hun partner. Maar zodra zij te maken krijgen met beperkingen, valt hun aandeel in vrijwillige inzet weg. Het kan zelfs zijn dat ze door die beperkingen zelf een vraag naar zorg en ondersteuning krijgen, zodat ze naadloos van de rol van vrijwilliger cq. mantelzorger overstappen in de rol van zorgontvanger.

Ook ontgroening is een thema. Het aantal jonge kinderen neemt af, maar het aantal tieners juist toe. Jongeren zijn voor het voortgezet onderwijs en verder aangewezen op gemeenten buiten Albrandswaard. Veel jongeren verhuizen maar zouden wellicht na hun opleiding weer willen terugkeren. De mogelijkheden hiervoor in de vorm van voldoende starterswoningen om deze groep de mogelijkheid te bieden terug te keren zijn echter niet heel groot.

Verminderde groei in het aantal huishoudens

De komende decennia zal het inwonertal van de gemeente nog langzaam groeien. Er worden minder kinderen geboren dan voorheen. Daarentegen ontstaan er meer huishoudens door het groeiende aantal alleenstaanden en ouderen en het langer thuis wonen van ouderen. Ook de situatie dat één partner thuis blijft wonen terwijl de andere partner opgenomen wordt in een verzorgingshuis komt vaker voor. Met een toename van het aantal minder actieve mensen in de gemeente is het moeilijker om de verenigingen en sociale verbinding op volle sterkte te onderhouden. Nu al hoort men vaak dat het "steeds dezelfde mensen zijn die de handen uit de mouwen steken". Ook voorzieningen als winkels en bibliotheek staan onder druk. Met de decentralisatie van veel taken naar de gemeente (zie paragraaf 2.3) wordt er een nog groter beroep gedaan op de inzet van mensen.

Sociale relaties veranderen: Door de sterk toegenomen communicatiemiddelen en media is men voor sociale contacten niet langer aangewezen op de familie-, woon- en werkomgeving. Deze en andere ontwikkelingen leiden tot een grotere individualisering. Mensen voelen zich vrijer om uiting te geven aan hun eigen identiteit en voelen zich minder verplicht gehoor te geven aan de sociale regels van

¹⁰ Oudijk, D., Boer, A. de, Woittiez, I., Timmermans J. & Klerk, M. de (2010). *Mantelzorg uit de doeken*. Den Haag: SCP.

¹¹ GGD Rotterdam-Rijnmond (2014). *Gezondheid in kaart*. Rotterdam: GGD Rotterdam-Rijnmond.

vroeger. Zelfs het zo kenmerkende nabuurschap van een (relatieve) plattelandsgemeente zoals in Albrandswaard, heeft niet meer de vorm van weleer. Dit betekent niet direct dat er minder vrijwilligers zijn. De cijfers van het CBS tonen aan dat het aantal vrijwilligers een behoorlijk stabiel en hoog percentage van de bevolking is. Wel klinken er veranderingen door. Het is nu sociaal meer geaccepteerd dat je als vrijwilliger zelf ook 'iets haalt' uit je inzet: een goed gevoel; cv-building; zelfontplooiing. Dit heeft consequenties voor de manier waarop potentiële nieuwe vrijwilligers aangesproken kunnen aanspreken. Tegelijkertijd zijn leden van verenigingen steeds meer consument en minder bereidwillig om zelf een bijdrage te leveren aan de vereniging.

Sinds enkele decennia is de trend gaande dat organisaties steeds professioneler (moeten) werken. Van bedrijven met een keurmerk mag verwacht worden dat ze hun organisatie goed op orde hebben. Er zijn signalen dat dit ook zijn doorwerking heeft in vrijwilligersorganisaties. Vrijwilligers vinden het vanzelfsprekend dat allerlei zaken zoals onkostenvergoeding, facilitering en organisatie goed geregeld worden door een coördinator/organisator of door het bestuur van de betreffende organisatie..

Overigens is de eerder ingezette verplichting voor jongeren om maatschappelijke stages te lopen met ingang van het schooljaar 2014-2015 weer afgeschaft. Wel kunnen deze op vrijwillige basis ingezet worden.

Toename van de leef- en werkdruk

De huidige maatschappij is gehaast en kent (te) weinig rustmomenten. Veel kinderen gaan daar ook onder gebukt. De ene uitdaging wordt gevormd door de volgende. Tevens laat de economische crisis zich gelden. De werkloosheid en schuldenproblematiek nemen toe en daarmee ook de druk op gezinnen.

We zien, mogelijk onder invloed van de economische crisis, landelijk een afname van het aantal vrijwilligers. Bij de vrijwilligersvacaturebank Albrandswaard is een verschuiving te zien naar werkzoekenden die zich melden als vrijwilliger, ter overbrugging naar betaald werk.

Digitalisering

Door de komst van virtuele sociale netwerken veranderen sociale verbanden in buurt, stad en op het platteland. Als de sociale verbanden in een buurt minder worden, kan dit betekenen dat er minder vrijwillige inzet geleverd wordt. Internet biedt kansen voor bijvoorbeeld het matchen van iemand die vrijwilligerswerk wil doen aan een vacature. Dit gebeurt nu al volop. Daarnaast zijn er kansen op het gebied van domotica: huisautomatisering voor ouderen en mensen met een beperking, zodat de taak van de (mantel)zorger verlicht wordt.

Participatie en burgerkracht

De bevolking wordt qua identiteit steeds meer divers. Men wil bij het aangaan van verbindingen uitgaan van de 'eigenheid'. Gelijktijdig neemt de betrokkenheid bij het openbaar bestuur en de gemeentezaken af. Een andere trend is de tweedeling die lijkt te ontstaan tussen mensen die zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving en mensen die buiten de boot vallen. Deze laatste groep heeft ondersteuning en begeleiding nodig bij het deelnemen aan de samenleving. Dit geldt bijvoorbeeld voor mensen met een psychiatrische achtergrond of verstandelijke beperking. Uit een recent promotieonderzoek van Femmianne Bredewold blijkt dat wanneer deze mensen in een wijk komen wonen de steun juist afneemt. Hoe dichterbij ze komen wonen, hoe minder steun er is. Zelfs komen uitbuiting en treiteren veel voor.¹² Dit lijkt een aandachtspunt voor Albrandswaard gezien de toenemende extramuralisering van patiënten van het Delta psychiatrisch ziekenhuis. Een deel van de inwoners van Albrandswaard kan om financiële redenen amper meedoen aan de maatschappij.

¹² Bredewold, F. (2014). *Lof der oppervlakkigheid*. Amsterdam: Van Genneep.

Vrijwilligerswerk kan juist een kans zijn om op een laagdrempelige manier mee te doen. We weten daarnaast dat mensen uit een lagere inkomensklasse vaak meer aangewezen zijn op mantelzorg, omdat ze weinig middelen hebben om de zorg uit te besteden. Deze doelgroep verdient extra aandacht als het gaat om het voorkomen van overbelasting.

Deze tijd kenmerkt zich zoals gezegd door een verder terugtrekkende overheid en ingrijpende decentralisaties. Daarbij wordt, onder andere onder invloed van bezuinigingen, sterk geappelleerd aan de eigen kracht van de burger. Fascinerend is te zien dat overal in het land en ook in Albrandswaard burgerinitiatieven ontstaan waarvan de overheid ook niet altijd weet heeft en op kan en wil sturen. “Ruimte geven en niet in de weg staan” is een van de opgetekende uitspraken die opgenomen zijn in het rapport Kantelkracht¹³ naar aanleiding van een gezamenlijke inventarisatie van VNG en RMO waaraan ook de gemeente Albrandswaard heeft meegedaan, maar ook aan heeft meegewerkt.

3.4 Voorzieningen en ondersteuning

Het Collegeakkoord Albrandswaard en de Brede welzijnsvisie benadrukken hoe belangrijk de gemeente participatie en een sterke civil society vindt. De inzet van vrijwilligers en mantelzorgers wordt daarbij van grote waarde genoemd. De meeste mensen voelen zich geen vrijwilliger maar dragen gewoon hun steentje bij aan de gemeenschap, door iets te doen voor hun vereniging, club of school. Daar is de gemeenschap zeer bij gebaat en de gemeente hoeft daar dan ook weinig tot niets voor te regelen of in te ondersteunen. Het gaat in dit beleidsplan dan ook met name om de vrijwilligers die moeilijker in staat zijn hun bijdrage te leveren en om de ondersteuning van vrijwilligersorganisaties. Overigens geeft de gemeente elk jaar het goede voorbeeld met het organiseren van de Daadwerkelijk in de Buurtdag!

Het bovenstaande geldt in zekere mate ook voor mantelzorgers. Mantelzorg overkomt je vaak hetgeen het in balans houden van het leveren van de zorg en het eigen welzijn soms moeilijk maakt. In die gevallen heeft de gemeente de taak te ondersteunen.

Vrijwilligers en mantelzorgers in de gemeente worden al in zekere mate ondersteund. De vraag is natuurlijk of dit voldoende gebeurt.

Subsidies

De gemeente Albrandswaard kent een groot aantal non-profit organisaties, kerken, verenigingen en adviesorganen waar vele vrijwilligers actief zijn. Daarnaast ontstaan er tal van nieuwe burgerinitiatieven. De gekozen rol van de gemeente is daarbij die van facilitator en verbinder, van cocreatie, van de buiten naar binnen ontwikkeling.

De gemeente stimuleert het vrijwilligerswerk met het verstrekken van (waarderings)subsidies aan de diverse verenigingen en organisaties in de gemeente op het gebied van onder andere sport, cultuur, ouderenwerk, jeugd- en jongerenwerk, peuterwerk, bibliotheekwerk, gehandicaptenzorg, participatieorganen en cliëntenraden.

De gemeente stuurt met haar (budget)subsidiebeleid en regelgeving op de resultaten van de diverse activiteiten en voorzieningen. Met de budgetgesubsidieerde instellingen zijn in 2014 prestatieafspraken gemaakt en uitvoeringsovereenkomsten afgesloten. Inmiddels is een vouchersysteem ontwikkeld waarbij burgerinitiatieven voor een startvergoeding in aanmerking kunnen komen.

Verzekering

¹³ VNG (2013). *Kantelkracht. Gras groeit boven 7 graden*. Den Haag: VNG

De gemeente heeft een collectieve aansprakelijkheidsverzekering afgesloten. Indien de individuele verzekering van een vrijwilliger in voorkomende gevallen niet voldoet dan kan mogelijk gebruik gemaakt worden van de voor de vrijwilliger gratis collectieve verzekering.

Uitvoering

De ondersteuning op het gebied van vrijwilligers en mantelzorgers wordt in Albrandswaard met name uitgevoerd door Stichting Welzijn Albrandswaard (SWA). SWA coördineert, vooral gesubsidieerd door de gemeente, de volgende op dit gebied relevante voorzieningen:

- Vrijwilligersvacaturebank - matching vraag en aanbod, ondersteunen vrijwilligers, stimuleren en activeren van nieuwe doelgroepen voor vrijwilligerswerk.
- Steunpunt Mantelzorg - hulp, advies en begeleiding; deskundigheidsbevordering, groepsbijeenkomsten.
- Invulling wijkcentrum Portland en wijkvoorziening de Boekenstal in Poortugaal.

Daarnaast voert SWA de volgende activiteiten uit, doorgaans gebeurt dit door vrijwilligers die ondersteund en begeleid worden door professionals. Ook kunnen vrijwilligers getraind worden.

- Thuisadministratie/belastingaangifte
- Ouders voor ouders
- Ondersteuning van vrijwillig cliëntadviseurs samen met ANBO en PCOB
- Telefooncirkel
- Plusklusdienst
- Wijkcoach
- Jongerenwerk en activiteiten in het Jongeren centrum JCA
- Maatschappelijke stages
- Receptie Koetshuis
- Seniorweb
- 50+ club

SWA heeft zelf ongeveer 125 vrijwilligers actief, in de Vrijwilligersvacaturebank zijn ongeveer 75 mensen opgenomen. SWA richt zich conform de wens van de gemeente in toenemende mate op de opbouw van vrijwilligersnetwerken. De omvorming van SWA naar een brede welzijnsorganisatie is ingezet. Invulling wordt gegeven aan de voormalige bibliotheek de Boekenstal als wijkcentrum met verschillende functies en activiteiten op het gebied van onder andere taalondersteuning. Activiteiten die door vrijwilligers uitgevoerd worden. Ten slotte is de directeur van SWA aangesteld als kwartiermaker om de transities AWBZ/jeugdzorg/participatiewet samen met het maatschappelijk middenveld vorm te geven.

De gemeente en SWA hebben resultaatgerichte afspraken gemaakt. Relevante afspraken op het gebied van vrijwillige inzet zijn:

Kerdoel Ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers (prestatieveld 4 van WMO)		
Hoofdresultaatgebied <ul style="list-style-type: none"> • Bevordering van de zelfstandigheid van de inwoners van Albrandswaard; • Bevorderen van de meest laagdrempelige inzet van mensen en middelen. 		
<u>Resultaten meten middels:</u> Managementgegevens en jaarrekening van SWA (gericht op signalering van trends)		
Doelstelling 1	Doelstelling 2	
Het begeleiden en ondersteunen	Bevorderen dat de inzet van vrijwilligers aan de ene kant en	

van mantelzorgers	professionals aan de andere kant in evenwicht is.	
Resultaten 1	Resultaten 2	
<ul style="list-style-type: none"> - Naar behoefte uit de samenleving initiëren en organiseren van nieuwe initiatieven op het gebied van mantelzorg; - Goedlopende initiatieven overdragen aan samenwerkingspartners ter verdere uitvoering; - Aandacht voor mantelzorgers, die nu nog niet in beeld zijn (outreaching); - Nauwe samenwerking met vrijwilligersvacaturebank; 	<ul style="list-style-type: none"> - Naar behoefte uit de samenleving initiëren en organiseren van nieuwe initiatieven op het gebied van vrijwilligers; - Goedlopende initiatieven overdragen aan samenwerkingspartners ter verdere uitvoering; - SWA zet initiatieven vooral in voor kwetsbare inwoners en laat ruimte aan andere organisaties; - Coördineren van opleidingen voor vrijwilligers; - Coördineren van waardering voor vrijwillige inzet; - Aansluiten van vrijwillige inzet op wijkgericht werken en buurtnetwerk(en); - Vrijwilligers kunnen bij SWA altijd terecht voor informatie; - Nauwe samenwerking met steunpunt mantelzorg; 	

Andere organisaties

Andere relevante organisaties en activiteiten in Albrandswaard zijn:

- Sportstichting Albrandswaard - ondersteuning vrijwilligers bij de sportverenigingen.
- Vivenz - leidt ex-cliënten op om zelf vrijwillige maatschappelijke hulp te kunnen gaan verlenen.
- Stichting Lezen en Schrijven - train de trainer taalprogramma's voor laaggeletterden.
- MEE – ondersteuning vrijwilligers maatjesprojecten e.d.
- Centrum voor Jeugd en Gezin – o.a. Homestart
- ANBO, PCOB
- Verenigingen en vrijwilligersorganisaties
- Kerkelijke organisaties
- Adviesorganen zoals het WWZberaad, de Maatschappelijke Adviesraad en de Seniorenraad
- Stichting De Zonnebloem
- ..

Ten slotte kunnen in dit verband genoemd worden de door vrijwilligers uitgevoerde en deels door professionals ondersteunde organisaties:

- Buurpreventie
- Buurt bestuurt
- Buurtnetwerk Rhooen Noord
- Dorpsbedrijf – boodschappendienst, mensen met een uitkering als vrijwilliger
- Wijkgericht werken/wijkcoach
- Buurtonderneming
- Vakbonden
- Database deskundige burgers
- Polder Albrandswaard
- Energiecollectief Albrandswaard
- ..

3.5 Kosten en budget

De ondersteuning van vrijwilligerswerk en mantelzorg zit voor een groot deel verweven binnen verschillende thema's, budgetten en in subsidies aan instellingen en de inkoop van zorg. Een exact bedrag is dan ook moeilijk te noemen. Het totaal beschikbare bedrag voor waarderingssubsidies voor de sector is ongeveer een ton. Vanaf 2014 is een structureel bedrag van € 10.000,- extra voor verdere ondersteuning van vrijwilligers opgenomen in de begroting. Ruimte voor veel extra activiteiten is er niet in de begroting. Een deel van de voor te stellen maatregelen zullen bestaan uit het verdiepen van reeds lopende prestatieafspraken met bijvoorbeeld SWA.

Binnen de decentralisaties is de verschuiving van dure (specialistische) zorg naar collectieve voorzieningen en informele zorg de insteek. Om dit te kunnen realiseren is goed georganiseerde ondersteuning nodig voor de vrijwilligers en familie/buurtbewoners die een rol willen spelen in de hulp aan kwetsbare inwoners. Te denken valt aan een "vrijwilligersschool" waarbinnen alle trainingen worden samengebracht die de organisaties bieden aan hun vrijwilligers.

Aanbieders van zorg en hulp hebben ook een taak om het netwerk (familie, buurt) en vrijwilligers te betrekken en in te zetten daar waar hun cliënten minder professionele zorg zullen gaan ontvangen door de verschuiving en vermindering van de zorgbudgetten.

Een deel van het budget zal in de toekomst van professionele zorg naar informele zorg moeten verschuiven.

Hoofdstuk 4 Ambities gemeente Albrandswaard

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de ambities van de gemeente zijn ten aanzien van de facilitering van vrijwilligers en mantelzorgers.

4.1 Beleidsuitgangspunten

Uit gesprekken met partners in het maatschappelijk middenveld is gebleken dat het van belang is om goed onderscheid te maken tussen vrijwilligers en mantelzorgers. Bij mantelzorgers is er immers vrijwel nooit sprake van 'vrijwillige inzet'. Of zoals een van de gesprekspartners het verwoordde: "vrijwilligerswerk voedt zin en ziel, mantelzorg kost zin en ziel". Morele overwegingen spelen een grote rol wanneer familie of vrienden met (geestelijke) gezondheidsproblemen worstelen. Het risico op overbelasting en de behoefte aan het delen van ervaringen met lotgenoten zijn groot. Dit geldt voor zowel volwassenen als ook voor jeugdigen die al op jonge leeftijd deze zware taak in een gezin kunnen hebben.

Wij erkennen de verschillen tussen vrijwilligers en mantelzorgers en de verschillende vormen van ondersteuning die zij nodig hebben. Desondanks kiezen wij ervoor het beleid voor beide groepen in één nota te formuleren, maar daarbij wel aan beide groepen afzonderlijk aandacht te besteden. De reden hiervoor is, dat het beleid voor vrijwilligers en mantelzorgers sterk met elkaar verweven is en goed op elkaar moet aansluiten.

Zoals in eerdere hoofdstukken is aangegeven, is het beleid van de gemeente gericht op het versterken van de zelfstandigheid van de burgers en de deelname aan de maatschappij én de onderlinge samenhang van burgers in de wijken. Burgers en instellingen hebben ieder hun eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de kwaliteit van leven in de wijk. De rol van de gemeente bestaat vooral uit het initiëren, verbinden en regie voeren op de uitvoering van het vrijwilligers- en het mantelzorgbeleid. In de uitvoering is een belangrijke rol weggelegd voor SWA als strategische kernpartner van de gemeente op het gebied van welzijn.

Per 1 januari 2015 hebben de 3 decentralisaties hun beslag gekregen. Concreet betekent dit, dat Albrandswaard verantwoordelijk is geworden voor:

1. de jeugdzorg;
2. taken, die zijn overgeheveld van de AWBZ naar de WMO, zoals de begeleiding;
3. de participatiewet.

Bij de uitvoering van de decentralisaties staan de 'kanteling' en het zogenaamde keukentafelgesprek centraal. In het keukentafelgesprek onderzoeken we wat bewoners met een hulpvraag nog zelf kunnen doen en wat we kunnen oplossen door familie, vrijwilligers en mantelzorgers in te schakelen of gebruik te maken van algemene voorzieningen (bijv. een was- en strijkservice). Pas als dat niet meer mogelijk is komt een individuele voorziening aan de orde (bijv. een traplift).

De gemeente streeft ernaar met het Brede Loket voor Zorg en Welzijn en de inzet van wijkteams (jeugd en sociaal) een verschuiving te bereiken van zorg naar laagdrempelige (algemene) welzijnsvoorzieningen. Naast een goede afstemming tussen de nieuwe wijkteams en de bestaande teams cq. samenwerkingsvormen binnen het totale lokale netwerk, maar bijvoorbeeld klantmanagers en jongerenwerkers, is ook beleid op het gebied van vrijwilligers en mantelzorg van cruciaal belang. Met name omdat wijkteams gebruik moeten kunnen maken van 'informele zorg'. Dit is van wezenlijk belang om ervoor te zorgen, dat er geen 'verstopping' van de wijkteams ontstaat, met wachtlijsten als gevolg.

Uitgangspunt voor beleid op het gebied van vrijwilligers en mantelzorg blijft de Brede Welzijnsvisie, die in juli 2012 door de raad is vastgesteld.

Op grond van deze visie streeft de gemeente naar het voorkomen van onbalans op de vijf levensgebieden. De meest laagdrempelige inzet van mensen en middelen staat altijd voorop. Daarbij moet er sprake zijn van evenwicht tussen de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers aan de ene kant en professionals aan de andere kant.

4.2 Uitwerking beleidsuitgangspunten

Hieronder werken wij de uitgangspunten m.b.t. het vrijwilligersbeleid en het beleid op het gebied van mantelzorg verder uit.

4.2.1 Vrijwilligers

Met het vrijwilligersbeleid willen wij het volgende bereiken:

- a) versterking van de verbinding tussen vrijwilligers vanuit verschillende posities;
- b) inwoners motiveren om vrijwilligerswerk te verrichten;
- c) vrijwilligers voldoende ondersteuning en waardering bieden en hen voldoende faciliteren het vrijwilligerswerk uit te kunnen voeren.

Versterking van de verbinding tussen vrijwilligers vanuit verschillende posities

Vrijwilligers dragen vanuit verschillende posities bij aan de Albrandswaardse samenleving. Wij onderscheiden de volgende posities:

- Vrijwilligers in verenigingen: Albrandswaard heeft een rijk verenigingsleven, variërend van sport tot cultuur. Veel vrijwilligers zorgen er samen voor dat deze verenigingen kunnen floreren. Het gaat dan zowel om 'algemeen vrijwilligerswerk', zoals het verrichten van bardienst of het ondersteunen bij de sporttraining als om 'professioneel vrijwilligerswerk', zoals het verrichten van bestuurswerk;
- Vrijwilligers in welzijn/zorg: vrijwilligers, die bij maatschappelijke partners, zoals Argos Zorggroep, Aafje, SWA en Delta zich inzetten in de verzorgingshuizen, wijkcentra, het Boerderijtje of bij Delta. In de praktijk blijkt dat er nog te veel sprake is van versnippering. Organisaties hebben allemaal hun eigen vrijwilligers, maar versterking door samenwerking komt nog onvoldoende van de grond.
- 'onafhankelijke' vrijwilligers in de wijk: wijkbewoners, die zich voor hun eigen wijk willen inzetten. Wijkbewoners weten elkaar nu al te vinden als het gaat om de veiligheid in hun wijk of het inrichten en onderhouden van de openbare ruimte. Inwoners willen ook graag op het sociale vlak iets voor hun wijk betekenen, maar worstelen vaak nog met de vraag wat en hoe zij op dat punt kunnen bijdragen.
- Vrijwilligers vanuit de participatiewet: het gaat om inwoners, die vrijwilligerswerk doen om hun afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Deze groep wil zichzelf door vrijwilligerswerk verder ontwikkelen en dat vraagt een specifieke aanpak, inclusief bijvoorbeeld een vorm van beoordelingsgesprekken.

Ons uitgangspunt is het leggen van verbindingen tussen de vrijwilligers vanuit de bovengenoemde posities. Stichting Welzijn Albrandswaard speelt daarbij als kernpartner in het maatschappelijk middenveld een cruciale rol. Deze organisatie ontwikkelt een platform (zowel fysiek als digitaal) voor

het bij elkaar brengen van de vraag naar vrijwilligers en het aanbod van vrijwilligers. Daarbij besteedt SWA bijzondere aandacht aan:

- concrete vragen naar 'informele zorg';
- 'losse' signalen vanuit de wijk(teams);
- ondersteuning van inwoners bij signalen van eenzaamheid.

De focus ligt met name op nieuwe (wijkgerichte) initiatieven. Op het moment dat een initiatief goed loopt, wordt het initiatief 'overgedragen' aan de initiatiefnemers zelf of aan andere maatschappelijke partners.

Inwoners motiveren om vrijwilligerswerk te verrichten

Uit de eerdere hoofdstukken is al gebleken dat de rol van vrijwilligers de komende jaren steeds belangrijker wordt.

Ons beleid richt zich op het motiveren van onze inwoners om vrijwilligerswerk te verrichten. Daarbij besteden wij in het bijzonder aandacht aan:

- jeugdigen, die vrijwilligerswerk (willen) verrichten in bijvoorbeeld het verenigingsleven. Door de vergrijzing is het nodig om ervoor te zorgen dat jongeren vrijwilligerswerk willen verrichten. Dit vergt wel een specifieke, op jongeren gerichte aanpak, bijvoorbeeld met behulp van social media;
- inwoners, die de pensioengerechtigde leeftijd bereiken en daardoor de gelegenheid hebben om vrijwilligerswerk te verrichten. Deze groep is veelal nog vitaal en heeft in hun werkzame leven ervaring opgedaan op alle mogelijke vakgebieden. Gelet daarop heeft hun inzet als vrijwilliger een grote toegevoegde waarde.

Het eerdergenoemde platform van SWA is uitstekend geschikt om eraan bij te dragen dat meer inwoners vrijwilligerswerk verrichten.

Vrijwilligers voldoende ondersteuning en waardering bieden

Bij het ondersteunen en faciliteren van vrijwilligers richten wij ons met name op:

- scholing: vrijwilligers verrichten soms taken, waarvoor een specifieke scholing nodig is. Dit geldt bijvoorbeeld voor maatjesprojecten, maar ook voor het verrichten van bestuurswerkzaamheden bij verenigingen. Het is van groot belang de kennis van maatschappelijke partners te benutten voor de scholing van vrijwilligers. Daarnaast geldt voor verenigingen ons reguliere subsidiebeleid;
- waardering: zowel materiële waardering (onkostenvergoeding, collectieve verzekering) als immateriële waardering helpt vrijwilligers bij het verrichten van hun werkzaamheden. Ook in dit verband zoeken we naar verbinding met maatschappelijke partners, maar ook met het in Albrandswaard opgerichte gemeenschapsfonds.
- Communicatie: vrijwilligers hebben behoefte aan informatie over hun werkzaamheden en alles wat daarmee samenhangt. SWA heeft op dit punt een coördinerende rol.

4.2.2 Mantelzorgers

Zoals in het begin van dit hoofdstuk al is vermeld, is bij mantelzorgers vrijwel nooit sprake van 'vrijwillige inzet'. Mantelzorg overkomt mensen door omstandigheden in hun gezin of directe familie.

Wij richten ons mantelzorgbeleid op:

- het voorkomen, dat mantelzorgers chronisch overbelast raken;
- het voorkomen dat mantelzorgers in een positie komen, waarin gelegenheid is voor fraude t.o.v. de hulpvrager;

Het voorkomen dat mantelzorgers chronisch overbelast raken

Door hervormingen in de zorg moeten inwoners met een beperking langer met ondersteuning thuis blijven wonen. Dit betekent ook dat mantelzorgers langer en meer ondersteuning moeten bieden. Het risico op overbelasting wordt daardoor groter. Wij richten ons bij het ondersteunen en faciliteren van mantelzorg met name op:

- Het bevorderen, dat mantelzorgers tijdig om ondersteuning vragen, door mantelzorg bespreekbaar te maken en 'outreaching' te werken;
- Waardering van zwaar belaste mantelzorgers d.m.v. een voucherregeling;
- koppelen van vrijwilligers aan mantelzorgers in het kader van respijtzorg (bij voorkeur op wijkniveau);
- Ondersteunen van nieuwe laagdrempelige initiatieven m.b.t. respijtzorg;
- Specifieke ondersteuning van jonge mantelzorgers onder de 18 jaar en werknemers, die mantelzorger zijn;

SWA heeft als kernpartner op het gebied van welzijn de coördinatie van het mantelzorgbeleid. De ondersteuning van mantelzorgers maakt onderdeel uit van het eerdergenoemde platform.

Het voorkomen dat mantelzorgers in een positie komen, waarin gelegenheid is voor fraude t.o.v. de hulpvrager

Mantelzorgers ondersteunen hun naasten in veel gevallen niet alleen met (persoonlijke) verzorging, maar ook bij het regelen van de financiën. Het gaat dan bijvoorbeeld om ouderen met beginnende dementie. Juist in deze situaties kan gelegenheid ontstaan voor fraude ten opzichte van de hulpvrager. Ons mantelzorgbeleid richt zich op het bespreekbaar maken van deze situaties, bijvoorbeeld door voorlichting.

4.3 Uitvoeringsplan

Bovenstaande ambities vertalen wij naar een concreet uitvoeringsplan waarbij we de hierboven aangegeven typering van vrijwilligers als leidraad gebruiken.

Tabel 2. Uitvoeringsplan 2015-2017

Pijler	Activiteit	Verantwoordelijk	Betrokken	Planning	Resultaat	Budget
Mantelzorg						
Wijkteams informele zorg	Schil van informele zorg om formele zorg	Maatschappelijk partners Gemeente	SWA en nog vast te leggen partners	2015		
Vouchers						
Algemeen vrijwilligerswerk						
vrijwilligersvacaturebank	Uitbouwen en inbedden in informatie en adviespunt	SWA	gemeente	Half 2015		
Vouchers	burgerinitiatief		gemeente burgers	doorlopend		
Professioneel vrijwilligerswerk						

Dient nog verder ingevuld te worden waarbij opgemerkt dat SWA gevraagd is de wijze van ondersteuning van de informele zorg verder uit te werken, bijvoorbeeld door de inrichting van een (digitaal) informatiecentrum waarin de verschillende vormen van vrijwillige inzet voldoende aandacht krijgen.

Bijlagen

Wordt nog nader ingevuld